

Γυναίκες και εξουσία,

εκδήλωση με αφορμή την ταινία "Μητριαρχία", την Ημέρα της Γυναίκας, 8 Μαρτίου 2015 – Ταινιοθήκη της Ελλάδος

Φίλες και φίλοι,

Καταρχήν να ευχαριστήσω την Ταινιοθήκη και το Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών ΔΙΟΤΙΜΑ για τη διοργάνωση της σημερινής εκδήλωσης. Και βέβαια τον σκηνοθέτη Νίκο Κορνήλιο για την "Μητριαρχία".

Η θέση των γυναικών σε μια κοινωνία δεν αφορά αποκλειστικά τις γυναίκες αλλά ολόκληρη την κοινωνία. Λέει πολλά για την εξουσία και την άσκησή της. Λέει πολλά για το φύλο ως «μια σχέση μεταξύ κοινωνικά οικοδομημένων υποκειμένων σε ειδικά πλαίσια», όπως παρατηρεί η Τζούντιθ Μπάτλερ, υπογραμμίζοντας τον κοινωνικό επικαθορισμό του φύλου.

"Γυναίκες και εξουσία" είναι λοιπόν το θέμα της σημερινής εκδήλωσης - συζήτησης.

Και επειδή θεωρώ πιο σημαντικό το σκέλος της συζήτησης και όχι της ανάπτυξης παράλληλων μονολόγων γιατί κανείς, καμία δεν κατέχει την απόλυτη αλήθεια, δεν έχω ετοιμάσει κάποια ομιλία, ως είθισται, αλλά μερικά σημεία προς συζήτηση.

Μερικά σημεία ως αφορμή μιας συζήτησης.

Μερικά σημεία που στόχο έχουν να δρομολογηθεί μια συζήτηση που δεν θα σταματήσει στο πλαίσιο τούτης της σπουδαίας εκδήλωσης. Αλλά θα αποτελέσουν το έναυσμα, έτσι ώστε η σημερινή βραδιά, με τον πλουραλισμό των απόψεων και των εμπειριών που εκφράζουν όλες οι προσκεκλημένες, να λειτουργήσει ως έναυσμα για μια ευρύτερη συζήτηση σχετικά με το ρόλο των γυναικών σήμερα στο πλαίσιο του δημόσιου βίου.

Και τονίζω το «σήμερα», γιατί θέλω να δώσω έμφαση στο γεγονός ότι πλέον, πέρα από την βαθιά οικονομική κρίση, βιώνουμε και μία κρίση Δημοκρατίας. Μια περίοδο δηλαδή υποχώρησης σειράς κοινωνικών δικαιωμάτων, τα οποία τείνουν να θεωρηθούν «πολυτέλεια».

Να θεωρηθούν «παράπλευρες απώλειες», όπως τις ονομάζει ο Ζίγκμουντ Μπάουμαν.

Όχι, δεν μπορεί η απομείωση των κοινωνικών δικαιωμάτων να είναι «παράπλευρη απώλεια». Και τούτο γιατί πραγματική έξοδος από την κρίση θα υπάρξει μόνο με την ανάδειξη, την κατοχύρωση όλων των κοινωνικών δικαιωμάτων.

Έξοδος από την κρίση δεν νοείται με περιστολή των δικαιωμάτων των γυναικών, των ομοφυλόφιλων της ΛΟΑΤ κοινότητας, εκείνων που εκφράζουν μια διαφορετική σεξουαλικότητα, των κάθε είδους αποκλεισμένων, στο πλαίσιο μιας στενά οικονομικίστικης αντίληψης.

Ναι, η οικονομία αποτελεί την προϋπόθεση για την υπέρβαση της σημερινής δύσκολης κατάστασης που βιώνει η κοινωνία μας.

Όχι, η οικονομία, τα δημοσιονομικά και άλλα μέτρα δεν μπορούν να δώσουν τις κατάλληλες απαντήσεις στις χρόνιες παθολογίες μιας κοινωνίας που έχει συνηθίσει να κρύβει κάτω από το χαλί ό,τι δεν καταλαβαίνει, ό,τι απορρίπτει και ό,τι φοβάται.

Είτε πρόκειται για τις γυναίκες, τις νέες, τις άνεργες, τις μητέρες, εκείνες που μεγαλώνουν μόνες τα παιδιά τους, τις γυναίκες μετανάστριες, εκείνες που πέφτουν συστηματικά θύματα της ενδοοικογενειακής βίας, εκείνες που υφίστανται καθημερινά κάθε είδους μορφές φραστικής και σωματικής βίας.

Δεν έχουμε το δικαίωμα, δεν μας επιτρέπεται να ξεχάσουμε. Δεν μας επιτρέπεται η λήθη. Δεν μας επιτρέπεται η σιωπή.

Γιατί, φίλες και φίλοι, **από την κρίση θα βγούμε όλες και όλοι μαζί, με σεβασμό στη διαφορετική έκφραση, με αλληλεγγύη, και με θάρρος.**

Για να γίνει η επόμενη ημέρα της κρίσης, πραγματικά μια ημέρα που θα μας αφορά όλες. Σε μια κοινωνία όπου οι γυναίκες θα έχουν, όχι μόνο δικαίωμα έκφρασης αλλά και δυνατότητα δράσης. Θα μπορούν δηλαδή να διαμορφώνουν πολιτικές, λαμβάνουν καίριες αποφάσεις, και να καθορίζουν την εφαρμογή τους.

Η προώθηση των κοινωνικών δικαιωμάτων δεν είναι, δεν μπορεί να είναι υπόθεση μιας κυβέρνησης, μιας εκτελεστικής εξουσίας.

Αλλά μιας κοινωνίας σε εγρήγορση.

Μιας κοινωνίας, που δεν θα είναι παθητικός καταναλωτής αλλά που θα ελέγχει και θα προτείνει. Που θα διεκδικεί.

Θα διεκδικεί, δυστυχώς ακόμη σήμερα, τα στοιχειώδη δικαιώματα των γυναικών.

Τα δικαιώματα της ισότητας, της έκφρασης, της δουλειάς...

Δικαιώματα, που σήμερα εξαιτίας της κρίσης, με πρόσχημα τις οικονομικές δυσκολίες, αμφισβητούνται στην πράξη, αναιρούνται, και οδηγούν στην επιστροφή σε πατριαρχικά πρότυπα.

Με την επιστροφή των γυναικών στην οικία και στα δήθεν παραδοσιακά της καθήκοντα.

Σήμερα, ίσως περισσότερο από ποτέ άλλοτε, έχουμε ανάγκη την ενδυνάμωση του γυναικείου κινήματος.

Τον εμπλουτισμό του με νέες μορφές δράσης, τη διεύρυνσή του, το άνοιγμά του σε νέες θεωρητικές αναζητήσεις.

Και θεωρώ ότι ακριβώς σε μια τέτοια διαδικασία εντάσσεται η σημερινή εκδήλωση με αφορμή την ταινία «Μητριαρχία».

Όμως και μόνο ο τίτλος της – «Μητριαρχία» - είναι μια λέξη με βαριές ιστορικές ρίζες και προσδιορισμούς. Που παραπέμπουν στην αρχή, με την έννοια της εξουσίας, της γυναίκας στην κοινωνική και πολιτική ζωή.

Κι περνώ εδώ στη σειρά των παρατηρήσεων - ερωτημάτων που θέτω προς σκέψη και συζήτηση.

Πρώτη παρατήρηση λοιπόν. Με αφορμή την ταινία, μιλάμε για "Γυναίκες και εξουσία". Γυναίκες στην εξουσία. Γυναίκες, εξουσία.

Μήπως θα ήταν πιο χρήσιμο να διατυπώσουμε κάπως διαφορετικά τους όρους;

Σε ένα έμφυλο περιβάλλον, όπου οι διακρίσεις σε βάρος των γυναικών παίρνουν πολλές μορφές, θα είχε ενδιαφέρον να αντιμετωπίσουμε την ίδια την έννοια της εξουσίας ολιστικά.

Όχι ως ένα λάφυρο που πρέπει να κατακτήσουν οι γυναίκες στη θέση των ανδρών για να την ασκήσουν διαφορετικά.

Αλλά ως ένα διακύβευμα στο πλαίσιο ευρύτερων ανατροπών για την αλλαγή καταρχήν των ίδιων των όρων της άσκησης της εξουσίας, και ουσιαστικότερα, για την αλλαγή της ίδιας της υφής της εξουσίας.

Παρατήρηση δεύτερη, απόρροια της πρώτης.

Συχνά, η παρουσία των γυναικών στην εξουσία, θεωρείται ότι συνεπάγεται αυτομάτως μια εξουσία εξ ορισμού καλύτερη, κοινωνικά πιο ευαίσθητη, πιο ειρηνική από ό,τι η ανδρική. Πιστεύω ότι αυτού του είδους η προσέγγιση αναπαράγει, από την ανάστροφη, το γνωστό κλισέ περί δήθεν «αδύναμου φύλου».

Με την έννοια ότι οι γυναίκες διαθέτουμε κάποιο μονοπώλιο του «ευ κυβερνάν». Ωστόσο τα πράγματα είναι πολύ πιο σύνθετα και διόλου γραμμικά. Δεν χωρούν δηλαδή αυτοματισμοί και προκατασκευασμένες λύσεις.

Παρατήρηση τρίτη: Οι γυναίκες στην πολιτική νοιώθουμε στο πετσί μας τις πολλές και ποικίλες διακρίσεις, από τις κριτικές για την εξωτερική εμφάνιση ως την αμφισβήτηση των ίδιων των πολιτικών μας ικανοτήτων.

Το πεδίο της πολιτικής παραμένει κλειστό, ανδροκρατούμενο, γεμάτο στερεότυπα, χωρίς κίνητρα για τη συμμετοχή γυναικών.

Ενώ στην περίπτωση συμμετοχής, αυτή συνήθως περιορίζεται σε συγκεκριμένους τομείς, που δήθεν ταιριάζουν στη γυναικεία φύση, όπως η Παιδεία, ο Πολιτισμός ή ο Τουρισμός.

Και είναι μάλιστα χαρακτηριστική η προσέγγιση των δύο b που επιφυλάσσεται για τις γυναίκες που δραστηριοποιούμαστε στην πολιτική.

Όταν είμαστε στιβαρές, είμαστε bitches και όταν είμαστε πιο χαμηλών τόνων, αμέσως μας κατατάσσουν στην κατηγορία των bimbos – πράγμα που βέβαια δεν γίνεται με τους άνδρες πολιτικούς που κρίνονται αποκλειστικά για τις απόψεις και τις δράσεις τους. Ωστόσο οι γυναίκες πολιτικοί δεν είμαστε στη δυσχερέστερη θέση. **Στη δυσκολότερη θέση βρίσκονται εκείνες οι γυναίκες που δεν έχουν φωνή να αντιδράσουν. Δηλαδή οι μητέρες μας, οι αδελφές μας, οι νέες, οι άνεργες, οι μετανάστριες, οι εξαρτημένες από ουσίες, όλες όσες δεν έχουν φωνή.**

Παρατήρηση τέταρτη και καταληκτική: Ο αγώνας κατά του σεξισμού, της πατριαρχίας, των στερεοτύπων, της βίας, είναι μακρύς και δύσκολος.

Λύσεις προκατασκευασμένες δεν υπάρχουν.

Πρέπει να σπάσουμε τη σιωπή.

Να πούμε τα πράγματα με το όνομά τους.

Για το δικαίωμα των γυναικών στη μόρφωση, στην εργασία, στη σεξουαλικότητα, τη μητρότητα, την πολιτική.

Να δράσουμε.

Να σπάσουμε ταμπού.

Είτε πρόκειται για την ενδοοικογενειακή βία είτε για τον σεξιστικό λόγο των ΜΜΕ, που αναπαράγει τα στερεότυπα.

Τις δυσκολίες τις γνωρίζουμε.

Και ας μην ξεχνάμε τα απλά αλλά βαθιά λόγια της νομπελίστριας Ειρήνης, της πακιστανής μαθήτριας Μαλάλα Γιουσαφζάι, που επέζησε από τις σφαίρες των Ταλιμπάν: «Υψώνω τη φωνή μου, όχι για να κραυγάσω αλλά για να ακουστούν εκείνοι που δεν έχουν φωνή, δεν μπορούμε να πάμε μπροστά όταν ο μισός κόσμος μένει πίσω».

Ας υψώσουμε τις φωνές μας, ας οργανώσουμε τις δράσεις μας, ας δώσουμε τον αγώνα μας σε όλα τα επίπεδα.

Δεν έχουμε τίποτε να χάσουμε παρά ένα χρεοκοπημένο κοινωνικό μοντέλο. Εκείνο του σεξισμού, της βίας και της πατριαρχίας.